Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (kuudes jaosto)

30 päivänä tammikuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa — Direktiivi 2004/80/EY — 12 artikla — Tahallisten väkivaltarikosten uhreille maksettavat korvaukset — Täysin jäsenvaltion sisäinen tilanne — Unionin tuomioistuimen toimivallan selvä puuttuminen

Asiassa C-122/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunale ordinario di Firenze (Italia) on esittänyt 20.2.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.3.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Paola C.

vastaan

Presidenza del Consiglio dei Ministri,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Borg Barthet sekä tuomarit M. Berger (esittelevä tuomari) ja F. Biltgen,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Paola C., edustajanaan avvocato P. Pellegrini,

— Espanjan kuningaskunta, asiamiehenään S. Centeno Huerta,

— Italian tasavalta, asiamiehinään G. Palmieri ja G. Palatiello,

— Alankomaiden kuningaskunta, asiamiehenään M. K. Bulterman,

— Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja F. Moro,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian perustellulla määräyksellä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 53 artiklan 2 kohdan nojalla,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

on antanut seuraavan

määräyksen

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee rikoksen uhreille maksettavista korvauksista 29.4.2004 annetun neuvoston direktiivin 2004/80/EY (EUVL L 261, s. 15) 12 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Paola C. ja Presidenza del Consiglio dei Ministri (ministerineuvoston puheenjohtajisto) ja jossa on kyse jälkimmäisen siihen perustuvasta vastuusta, ettei Italian tasavalta ole pannut täytäntöön direktiiviä 2004/80, ja C:lle tästä syystä aiheutuneesta vahingosta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2004/80 johdanto-osan 7 ja 11 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(7) Tässä direktiivissä otetaan käyttöön yhteistyöjärjestelmä, jolla helpotetaan rikosten uhrien mahdollisuutta saada korvaus rajatylittävissä tilanteissa – –.

– –

(11) Olisi otettava käyttöön jäsenvaltioiden viranomaisten välinen yhteistyöjärjestelmä, jotta voidaan helpottaa korvauksen saamista tapauksissa, joissa rikos on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin uhrin asuinvaltiossa.”

4 Kyseisen direktiivin 12 artiklassa, joka kuuluu direktiivin II lukuun, jonka otsikko on ”Kansalliset korvausjärjestelmät”, säädetään seuraavaa:

”1. Tämän direktiivin nojalla laadittuja korvauksen saamista rajatylittävissä tapauksissa koskevia sääntöjä on sovellettava jäsenvaltioiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevien kansallisten korvausjärjestelmien perusteella.

2. Kaikkien jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niiden kansallisissa säädöksissä on säännökset niiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevasta korvausjärjestelmästä, jolla varmistetaan uhreille oikeudenmukaiset ja riittävät korvaukset.”

Italian oikeus

5 Direktiivi 2004/80 on pantu Italiassa täytäntöön etenkin rikoksen uhreille maksettavista korvauksista annetun direktiivin 2004/80/EY täytäntöönpanosta 9.11.2007 annetulla asetuksella nro 204 (Decreto legislativo n. 204 attuazione della direttiva 2004/80/CE relativa all’indennizzo delle vittime di reato; GURI nro 261, 9.11.2007, Supplemento ordinario). Kyseisessä asetuksessa viitataan Italian valtion vastuulla olevien korvausten myöntämisen aineellisten edellytysten osalta erityislakeihin, joissa säädetään Italiassa tehtyjen rikosten uhreille maksettavista erimuotoisista korvauksista. Nämä erityislait eivät kuitenkaan kata kaikkia tahallisten väkivaltarikosten tyyppejä. Erityislakia, jossa taattaisiin direktiivin 2004/80 12 artiklassa tarkoitettu oikeudenmukainen ja riittävä korvaus pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen seksuaalisen väkivallan piiriin kuluvan rikoksen uhrille, ei siten ole olemassa.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

6 C. vaati, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin velvoittaa Presidenza del Consiglio dei Ministrin korvaamaan 150 000 euron suuruisen vahingon sen jälkeen, kun tämä olisi ensin todennut, että Presidenza del Consiglio dei Ministrille on syntynyt vastuu sen johdosta, ettei direktiiviä 2004/80 ole pantu täytäntöön.

7 Pääasian kantaja väittää vaatimuksensa tueksi joutuneensa M:n harjoittaman seksuaalisen väkivallan uhriksi. M on muun muassa velvoitettu korvaamaan hänelle 20 000 euron suuruinen summa väliaikaisena vahingonkorvauksena. M ei ole kuitenkaan suorittanut kyseistä summaa. M oli näet tuomitsemisensa ajankohtana vangittuna ja varaton eikä hänellä ollut työtä eikä asuinpaikkaa. C:n mukaan M on vankilasta päästyään maksukyvytön, ja hänet tullaan karkottamaan Italiasta, joten C. menettää kaikki mahdollisuutensa saada M:ltä oikeudenmukainen ja riittävä korvaus. Italian tasavalta ei ole C:n mukaan toteuttanut kyseiselle jäsenvaltiolle direktiivin 2004/80 12 artiklan mukaan kuuluvan velvollisuuden vastaisesti sellaisia toimenpiteitä, joita oikeudenmukaisen ja riittävän korvauksen takaaminen hänelle kuitenkin edellyttää.

8 Presidenza del Consiglio dei Ministri vaatii ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, että vaatimus hylätään, koska sen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat ja se on perusteeton. Se väittää muun muassa, että direktiivillä 2004/80 pyritään vahvistamaan säännöt yksinomaan tahallisten väkivaltarikosten uhreille maksettavista korvauksista rajatylittävissä tilanteissa, kun taas nyt kyseessä oleva rikos on tehty Italian alueella ja sen uhri on Italian kansalainen.

9 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tässä yhteydessä, että vaikka direktiivin 2004/80 tavoitteena on ottaa käyttöön toimenpiteet, joilla helpotetaan korvausten maksamista rikosten uhreille rajatylittävissä tilanteissa, ja mahdollistaa se, että rikoksen uhri voi aina kääntyä sen jäsenvaltion viranomaisen puoleen, jossa hän asuu, kyseisen direktiivin 12 artiklan 2 kohtaa voitaisiin kuitenkin tulkita siten, että sillä velvoitetaan kaikki jäsenvaltiot ottamaan käyttöön keinot, joilla voidaan taata korvauksien maksaminen kaikkien tahallisten väkivaltarikosten uhreille. Tässä tapauksessa Italian tasavalta ei olisi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan noudattanut velvoitteitaan, koska sen kansallisessa säännöstössä säädetään korvausjärjestelmästä, jota sovelletaan vain tiettyihin rikoksiin lukuun ottamatta rikoksia, joihin on syyllistytty seksuaalisen väkivallan yhteydessä.

10 Tässä tilanteessa Tribunale ordinario di Firenze päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiivin [2004/80] 12 artiklaa tulkittava siten, että sen nojalla jäsenvaltiot voivat säätää korvauksen maksamisesta tietyntyyppisten tahallisten rikosten tai väkivaltarikosten uhreille, vai onko jäsenvaltioiden direktiivin nojalla otettava käyttöön järjestelmä, jossa korvaus maksetaan kaikkien tahallisten rikosten tai väkivaltarikosten uhreille?”

Unionin tuomioistuimen toimivalta

11 Aluksi on huomautettava, että direktiivillä 2004/80 – kuten sen johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta ilmenee – ”otetaan käyttöön yhteistyöjärjestelmä, jolla helpotetaan rikosten uhrien mahdollisuutta saada korvaus rajatylittävissä tilanteissa”. Kyseisen direktiivin johdanto-osan 11 perustelukappaleessa täsmennetään tästä, että ”olisi otettava käyttöön jäsenvaltioiden viranomaisten välinen yhteistyöjärjestelmä, jotta voidaan helpottaa korvauksen saamista tapauksissa, joissa rikos on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin uhrin tavanomaisessa asuinvaltiossa”.

12 Oikeuskäytännössä on jo huomautettu, että direktiivissä 2004/80 säädetään korvauksesta vain sellaisen tahallisen väkivaltarikoksen tapauksessa, joka on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin uhrin tavanomaisessa asuinvaltiossa (asia C-467/05, Dell’Orto, tuomio 28.6.2007, Kok., s. I-5557, 59 kohta).

13 Pääasian yhteydessä ennakkoratkaisupyynnöstä kuitenkin ilmenee, että C. on joutunut sellaisen tahallisen väkivaltarikoksen uhriksi, joka on tehty hänen asuinjäsenvaltionsa eli Italian tasavallan alueella. Pääasiassa kyseessä oleva tilanne ei siis kuulu direktiivin 2004/80 vaan pelkästään kansallisen oikeuden soveltamisalaan.

14 Täysin jäsenvaltion sisäisessä tilanteessa unionin tuomioistuimella ei lähtökohtaisesti ole toimivaltaa ratkaista ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämää kysymystä.

15 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on tosin niin, että unionin tuomioistuin voi jopa tällaisessa tilanteessa antaa pyydetyn tulkinnan, jos ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa menettelyissä kansallisen oikeuden nojalla velvollisuus myöntää valtion kansalaisille samat oikeudet kuin jonkin muun jäsenvaltion kansalaisella olisi unionin oikeuden perusteella samanlaisessa tilanteessa (ks. mm. asia C-111/12, Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia ym., tuomio 21.2.2013, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan voi tehdä tällaista aloitetta, jos ennakkoratkaisupyynnöstä ei ilmene, että ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on tosiasiassa tällainen velvollisuus (ks. vastaavasti asia C-245/09, Omalet, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13771, 17 ja 18 kohta).

16 Unionin tuomioistuimen tehtävänä on näet unionin tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon mukaisesti ottaa huomioon ennakkoratkaisukysymyksiin liittyvät tosiseikat ja oikeudelliset seikat sellaisina kuin ne on määritelty ennakkoratkaisupyynnössä (yhdistetyt asiat C-378/07-C-380/07, Angelidaki ym., tuomio 23.4.2009, Kok., s. I-3071, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 Nyt käsiteltävässä asiassa on riittävää todeta, että vaikka Euroopan komissio on kirjallisissa huomautuksissaan väittänyt, että tällainen velvollisuus perustuu Italian valtiosääntöoikeuteen, ennakkoratkaisupyynnöstä itsestään ei kuitenkaan ilmene, että Italian oikeuden mukaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi myönnettävä C:lle samat oikeudet kuin jonkin muun jäsenvaltion kansalaisella olisi unionin oikeuden perusteella samanlaisessa tilanteessa.

18 Tästä seuraa, että unionin tuomioistuin ei työjärjestyksensä 53 artiklan 2 kohdan perusteella ole selvästikään toimivaltainen vastaamaan Tribunale ordinario di Firenzen esittämään kysymykseen.

Oikeudenkäyntikulut

19 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kuudes jaosto) on määrännyt seuraavaa:

Unionin tuomioistuin ei selvästi ole toimivaltainen vastaamaan Tribunale ordinario di Firenzen (Italia) esittämään ennakkoratkaisukysymykseen.

Allekirjoitukset